

- SZAFER W. (red.). 1921. Flora polska. Rośliny naczyniowe Polski i ziem ościennych. **2**, s. 254. Nakładem Akademii Umiejętności, Kraków.
- SZAFER W., KULCZYŃSKI S. & PAWŁOWSKI B. 1986. Rośliny polskie. Wyd. 5. s. xxviii + 1020. Państwowe Wydawnictwo Naukowe, Warszawa.
- TOKARSKA-GUZIŁ B., DAJOK Z., ZAJĄC M., ZAJĄC A., URBISZ AL., DANIELEWICZ W. & HOŁDYŃSKI CZ. 2012. Rośliny obcego pochodzenia w Polsce ze szczególnym uwzględnieniem gatunków inwazyjnych. s. 197. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, Warszawa.
- URBISZ AL. & URBISZ AN. 2017. New locality of *Euphorbia humifusa* (*Euphorbiaceae*) in Poland. – Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica **24**(2): 508–511.
- WOLF M. & KIRÁLY G. 2014. *Euphorbia serpens* (*Euphorbiaceae*), a new alien species in Hungary. – Acta Botanica Hungarica **56**(1–2): 243–250.

ANDRZEJ URBISZ, *Katedra Botaniki i Ochrony Przyrody, Wydział Biologii i Ochrony Środowiska, Uniwersytet Śląski, ul. Jagiellońska 28, 40-032 Katowice, Polska; e-mail: andrzej.urbisz@us.edu.pl*

Wpłynęło: 03.09.2018 r.; przyjęto do druku: 07.03.2019 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0012>

Nowe stanowisko *Erechtites hieracifolia* (*Asteraceae*) koło Różana w Puszczy Białej (Polska północno-wschodnia)

Erechtites hieracifolia (L.) Raf. ex DC. (*erechites* jastrzębcowaty) jest okazałym terofitem pierwotnie występującym w Ameryce Północnej i Środkowej. Wtórnie rozprzestrzenił się w Europie, Azji, Nowej Zelandii i na Hawajach (TOKARSKA-GUZIŁ i in. 2009; CELKA i in. 2017). W Europie po raz pierwszy znaleziony w 1876 r. w okolicach Zagrzebia (Chorwacja), a następnie w Austrii, Czechach, Rumunii i w Niemczech (TOKARSKA-GUZIŁ i in. 2009). Pierwsza wzmianka o występowaniu tego gatunku w granicach współczesnej Polski pochodzi z 1902 r. z Dolnego Śląska (SCHUBE 1903). Obecnie *E. hieracifolia* posiada liczne stanowiska w Polsce południowo-zachodniej (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; GÓRSKI i in. 2003; NOWAK 2014) oraz rozprzestrzenia się w Beskidach i w Polsce Środkowej (TOKARSKA-GUZIŁ i in. 2009; KOCZYWAŚ i in. 2012). W 2016 r. doniesiono o pojawieniu się *E. hieracifolia* w północno-wschodniej Polsce. Autor notatki informuje o znalezieniu dwóch osobników rosnących w uprawie leśnej w Nadleśnictwie Strzałowo w powiecie mławskim (RYŚ 2016).

W trakcie badań terenowych w północno-wschodniej Polsce we wrześniu 2017 r. odnaleziono drugie dla tego obszaru, stanowisko gatunku. Znajduje się ono na terenie Puszczy Białej na północ od Różana, w powiecie makowskim, kwadrat ATPOL o boku 2 km: EC4943. *Erechtites hieracifolia* rósł w silnie zaburzonym zbiorowisku boru świeżego, które wykształciło się na zrębie położonym na piaszczystym wyniesieniu, oddalonym o ok. 30 m od skraju drogi krajowej (Dk60), łączącej Łęczycę z Ostrowią Mazowiecką. Populacja liczyła 178 osobników intensywnie kwitnących i owocujących. Skład florystyczny zbiorowiska, w którym występował gatunek ilustruje poniższe zdjęcie fitosocjologiczne.

Nazewnictwo gatunków przyjęto za MIRKIEM i in. (2002). Materiał zielnikowy zdeponowano w Herbarium Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach (WSRP).

Zdj. Puszcza Biała na północ od Różana, 9.09.2017 r. Pokrycie warstwy A: 40%; B: 10%; C: 50%; D: 5%. **A:** *Pinus sylvestris* 3; **B:** *Padus serotina* 2, *Juniperus communis* +, *Quercus robur* +; **C:** *Erechtites hieracifolia* 3, *Padus serotina* 2, *Rumex acetosella* 2, *Calamagrostis epigejos* 1, *Calluna vulgaris* 1, *Conyza canadensis* 1, *Deschampsia flexuosa* 1, *Juniperus communis* 1, *Quercus robur* 1, *Solidago virgaurea* 1, *Carex ericetorum* +, *Festuca ovina* +, *Jasione montana* +, *Pinus sylvestris* +, *Polygonatum odoratum* +; **D:** *Dicranum scoparium* +, *D. undulatum* +.

Nowe stanowisko jest oddalone o ponad 100 km od stanowiska w lasach mazurskich i o ponad 200 km od populacji występujących w Polsce Środkowej. Wydaje się więc mało możliwe, aby na tak dużą odległość diaspory zostały przetransportowane przez wiatr. Prawdopodobnie nasiona *Erechtites hieracifolia* zostały przewiezione przez samochody drogą Dk60 z populacji znajdujących się na obszarze Polski Środkowej lub drogą S8 z populacji z województwa śląskiego. Potwierdzeniem tej tezy było odnalezienie trzech kwitnących i owocujących osobników *E. hieracifolia* na poboczu drogi i skarpie nasypu drogowego nowo budowanej drogi S8 na odcinku Wyszaków – Ostrów Mazowiecka, na wysokości wsi Dybki. Osobniki te są oddalone o 40 km od opisywanego stanowiska koło Różana. Na poboczu drogi *E. hieracifolia* rósł w zaburzonym zbiorowisku boru świeżego, na skraju drzewostanu z *Pinus sylvestris*, wśród roślin zielnych występowały: *Vaccinium myrtillus* (gatunek dominujący), *V. vitis-idaea*, *Calamagrostis epigejos*, *Calluna vulgaris* oraz *Luzula pilosa*. Na skarpie nasypu *E. hieracifolia* rósł w zbiorowisku chwastów, razem z *Atriplex nitens*, *A. patula*, *Chenopodium album*, *Setaria viridis*, *Solanum nigrum* oraz *Xanthium strumarium*.

Podziękowania. Wyniki badań zrealizowane w ramach tematu badawczego nr 342/13/S zostały sfinansowane z dotacji na naukę, przyznanej przez Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Summary. New locality of *Erechtites hieracifolia* (Asteraceae) near Różan in the Puszcza Biała forest (NE Poland). A new locality of *Erechtites hieracifolia* was found near Różan in north-eastern Poland. The species grows in fresh coniferous forest in a strongly disturbed habitat. This is the second known locality of this species in north-eastern Poland.

LITERATURA

- CELKA Z., SZKUDLARZ P., SHEVERA M. V. & MILICKA N. 2017. Morphological variation of *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. (Asteraceae) achenes in the zone of the species' geographic range expansion, based on the localities from East-Central Europe. – *Baltic Forestry* **23**(2): 356–363.
- GÓRSKI P., CZARNA A. & TOKARSKA-GUZIŁ B. 2003. Distribution of *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. (Asteraceae) in Poland. – W: A. ZAJĄC, M. ZAJĄC & B. ZEMANEK (red.), *Phytogeographical problems of synanthropic plants*, s. 147–153. Institute of Botany, Jagiellonian University, Cracow.
- KOCZYWAŚ E., NIEDŹWIEDZKI P. & PIĘKOWSKI M. 2012. *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. – gatunek inwazyjny we florze Polski środkowej. – *Studia i Materiały Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej w Rogowie* **14**, **33**(4): 234–240.
- MIREK Z., PIĘKOŚ-MIRKOWA H., ZAJĄC A. & ZAJĄC M. 2002. Flowering plants and pteridophytes of Poland. A checklist. – W: Z. MIREK (red.), *Biodiversity of Poland*. **1**, s. 442. W. Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Cracow.

- NOWAK K. A. 2014. Nowe stanowisko *Erechtites hieracifolia* (Asteraceae) na Grojcu koło Żywca (SW Polska). – *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* **21**(2): 395–396.
- RYŚ A. 2016. Nowy inwazyjny gatunek rośliny w mazurskich lasach. Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie. http://www.olsztyn.lasy.gov.pl/aktualnosci/-/journal_content/56/688368/28806997?p_p_auth=4tWQriQP (dostęp: 25.02.2019).
- SCHUBE T. 1903. Ergebnisse der Durchforschung der schlesischen Gefäßpflanzenwelt im Jahre 1902. – *Jahres-Bericht der Schlesischen Gesellschaft für Vaterländische Cultur* **80**: 33–59.
- TOKARSKA-GUZIŁ B., GÓRSKI P. & CZARNA A. 2009. *Erechtites jastrzębcowaty* – *Erechtites hieracifolia* (L.) Raf. ex DC. – W: Z. DAJĐOK & P. PAWLACZYK (red.), *Inwazyjne gatunki roślin ekosystemów mokradłowych Polski*, s. 36–37. Wydawnictwo Klubu Przyrodników, Świebodzin.
- ZAJĄC A. & ZAJĄC M. (red.). 2001. *Atlas rozmieszczenia roślin naczyniowych w Polsce*. s. xii + 714. Nakładem Pracowni Chorologii Komputerowej Instytutu Botaniki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków.

JOLANTA MARCINIUK, PAWEŁ MARCINIUK, *Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Przyrodniczy, Instytut Biologii, ul. B. Prusa 14, 08-110 Siedlce, Polska; e-mail: jolanta.marciniuk@uph.edu.pl*

KATERYNA FYAŁKOWSKA, *Instytut Badawczy Leśnictwa, Zakład Ekologii Lasu, ul. Braci Leśnej 3, Sękocin Stary, 05-090 Raszyn, Polska; e-mail: k.fyalkowska@ibles.waw.pl*

Wpłynęło: 04.08.2018 r.; przyjęto do druku: 10.01.2019 r.

DOI: <https://doi.org/10.35535/ffgp-2019-0013>

Orchis ustulata (Orchidaceae) w rezerwacie Murawy Dobromierskie (Wyżyna Przedborska)

Orchis ustulata L. (storczyk drobnokwiatowy) jest gatunkiem europejsko-zachodnioazjatyckim. Swoim zasięgiem obejmuje Europę Środkową i Południową, południową część Wysp Brytyjskich i Półwyspu Skandynawskiego, a także Kaukaz i Nizinę Zachodniosyberyjską (MEUSEL i in. 1965).

W Polsce gatunek był stwierdzany przede wszystkim w dolinie dolnej Wisły, na Dolnym Śląsku i w Sudetach, na Wyżynach: Małopolskiej, Śląsko-Krakowskiej i Lubelskiej oraz w Karpatach. W ostatnich latach potwierdzono go m.in.: na Wyżynie Małopolskiej, w Pieninach, Gorcach i Tatrach. Największą koncentrację istniejących stanowisk storczyka drobnokwiatowego w kraju obserwuje się na Wzgórzach Chęcińskich w Górach Świętokrzyskich oraz na Garbie Pińczowskim (ZAJĄC & ZAJĄC 2001; FREY & FREY 2006; BERNACKI i in. 2014; KOZŁOWSKA-KOZAK i in. 2014; ŁAZARSKI 2016). Dotąd gatunek nie był stwierdzony w rezerwacie Murawy Dobromierskie w Paśmie Przedborsko-Małoskim, jak i całym makroregionie Wyżyny Przedborskiej (KONDRACKI 2002).

Rezerwat Murawy Dobromierskie jest ostoją ciepłolubnej roślinności. Powołano go w celu zachowania nawapiennych muraw i zarośli kserotermicznych z bogatą i unikatową florą i fauną. Na terenie rezerwatu zidentyfikowano kilka ciepłolubnych zbiorowisk roślinnych, m.in.: murawy kserotermiczne, zarośla, zbiorowiska okrajkowe oraz segetalne.